

ضرورت آشنایی طلاب با هوش مصنوعی و فناوری‌های نوین

فاطمه بیات^۱

چکیده:

تحولات سریع در عرصه فناوری‌های نوین و هوش مصنوعی، سبک زندگی انسان را به شدت دگرگون کرده است. این دگرگونی‌ها تمام عرصه‌های علمی، فرهنگی، اجتماعی، و حتی دینی را متأثر ساخته‌اند. هوش مصنوعی به عنوان یک فناوری جدید، به سرعت در حال فراگیر شدن است. فناوری که در آینده ای نه چندان دور میتواند تمام ابعاد زندگی بشر را دربرگرفته و تصویری جدید واز آن آرایه کند. طلاب حوزه‌های علمیه به عنوان مبلغان دین و پاسخ‌دهندگان به سؤالات دینی جامعه، نیازمند آشنایی با ابزارهای نوین فناوری هستند تا بتوانند به بهترین نحو ممکن با نسل جدید ارتباط برقرار کرده و معارف اسلامی را به شیوه‌ای کارآمد و جذاب ارائه دهند. علاوه براین، ورود این فناوری‌ها به زندگی بشر مسایل جدید فقهی و اخلاقی به وجود آورده که عالمان دین باید پیش از همه گیری استفاده از این ابزارها، به مسایل جدید پاسخ دهند تا جوان امروز عالمانه وارد بستر پرخطر مجازی شود. این مقاله با بررسی مفهوم هوش مصنوعی و مسیری که این فناوری تاکنون طی کرده و خواهد کرد، به ضرورت آشنایی طلاب با این ابزارها، تسلط بر مسایل جدید آن و به کار بستن آن در تبلیغ و آموزش دین پرداخته و راهکارهایی برای استفاده صحیح و اخلاقی از آنها ارائه می‌دهد.

کلیدواژه‌ها:

تبلیغ دینی، حوزه علمیه، فناوری‌های نوین، هوش مصنوعی

مقدمه :

^۱ طلبه سطح دو حوزه علمیه الزهرا(س)، f.bayat101@gmail.com

ظهور فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی، اینترنت اشیاء، و واقعیت افزوده، نه تنها زندگی روزمره انسان را متحول کرده است، بلکه روش‌های یادگیری، آموزش، و ارتباطات اجتماعی را نیز به شدت دگرگون ساخته است. این تحولات، فرصت‌ها و چالش‌های متعددی را برای حوزه‌های علمی ایجاد کرده است. از یک سو، ابزارهای نوین فناوری می‌توانند به عنوان ابزاری کارآمد در تبلیغ دین و انتقال معارف اسلامی به کار گرفته شوند و از سوی دیگر، عدم آشنایی با این ابزارها ممکن است منجر به فاصله گرفتن طلاب از نسل جدید شود. از طرفی پیشرفت فناوری با دگرگون ساختن سبک زندگی بشر، مسایل جدیدی برای انسان توحیدی به وجود آورده که استخراج پاسخ متناسب بر مبنای فقه پویای اسلام، از مسیولیت‌های خطیر مرجعیت است.

پیش از این یونس یوسفی در مقاله «پاسخ به اهم شبهات پیرامون دین و هوش مصنوعی» که در ماهنامه آفاق علوم انسانی، سال هفتم، شماره ۷۷، شهریور ماه ۱۴۰۲، جلد چهارم چاپ شده است برخی از شبهات دینی که با ورود هوش مصنوعی به آن وارد شده را بررسی و پاسخ داده است. از جمله اینکه آیا استفاده از هوش مصنوعی در امور فتوایی و اجتهاد مجاز است؟

زهره حاجی احمدی و مجتبی امیری نیز در مقاله «آینده مدیریت رسانه‌ها در پرتو اثرگذاری هوش مصنوعی و رسانه‌های نوین بر دین» که در فصلنامه مدیریت دینی رسانه/سال ششم/شماره بیست و دوم/تابستان ۱۴۰۳ چاپ شده است کارکرد های هوش مصنوعی در صنعت های مختلف رسانه ای را بررسی و برخی از وظایف مدیران رسانه اس آینده را بیان کرده است.

باتوجه به تاکید بزرگان دین بر ارتباط طلاب با جامعه و به ویژه نسل جوان و به روز بودن محتوا و شیوه تبلیغ آنها، لازم است طلبه‌ی امروز، این ضرورت را درک کرده و بر ابزارهای مربوطه مسلط باشد. تاجایی که پا را فراتر گذاشته و بتواند رشد این فناوری را به دست گرفته و میهن اسلامی را در مقابل خطرات آن مصون و در عرصه جهانی سرافراز کند.

در این مقاله تلاش شده پس از معرفی هوش مصنوعی و آثار آن بر زندگی بشر، ضرورت حضور فعال طلاب در عرصه اجتماع حتی در سطح جهانی مورد تاکید قرار گیرد. همچنین نویسنده اهمیت و کارکرد های هوش مصنوعی در عرصه فعالیت طلاب را معرفی و برخی از چالش ها و خطرات هوش مصنوعی را گوشزد کرده است.

تعریف هوش مصنوعی:

هوش مصنوعی به مجموعه‌ای از فناوری‌ها گفته می‌شود که توانایی انجام وظایف انسانی مانند یادگیری، استدلال، و تصمیم‌گیری را دارند. ابزارهایی مانند چت‌بات‌ها، سیستم‌های تحلیل داده، و الگوریتم‌های یادگیری ماشین نمونه‌هایی از کاربرد هوش مصنوعی هستند. تعاریف مختلفی برای هوش مصنوعی ارائه شده است، به عنوان مثال، میتوان به تعریف استفاده شده توسط موسسه انجمن ماشین‌های (ACM) اشاره کرد. طبق این تعریف، هوش مصنوعی عبارت است از "مجموعه‌ای از تکنیک‌ها و الگوریتم‌ها که به دستگاه‌ها قابلیت دادن هوش تقریباً چندان بازیافت پذیر مانند انسان را میدهد"^۲

تاریخچه هوش مصنوعی:

جان مک کارتی (McCarthy John)، ماروین مینسکی (Minsky Marvin)، ناتان راکس (Rochester Nathan) و کالود شنانون (Shannon Claude) نخستین کسانی بودند که با تأسیس دانشگاه هوش مصنوعی در سال ۱۹۵۶، عبارت "هوش مصنوعی" را به کار بردند. پس از آن بود که پژوهش‌های بسیاری در این زمینه صورت گرفت. در دهه ۱۹۷۰، الگوریتم‌ها و روش‌های تولید دانش برای سیستم‌های هوشمند مورد بررسی قرار گرفتند و در دهه ۱۹۸۰، قابلیت‌های پردازش تصویر و صدا به هوش مصنوعی اضافه شد و امروزه در شرف آن است که همه زندگی بشر امروز را دربرگیرد.^۳

تاثیر هوش مصنوعی بر زندگی آینده بشر:

بسیاری از شرکتهای بزرگ فناوری، مانند گوگل، مایکروسافت، آمازون و فیس بوک، در تحقیق و توسعه هوش مصنوعی سرمایه‌گذاری کرده‌اند. با توجه به پیشرفت‌های سریع و گسترده در این زمینه، بسیاری از افراد و شرکتهای فناوری به دنبال تحقیق و توسعه در این حوزه هستند. با توجه به کاربردهای مختلف هوش مصنوعی، انتظار میرود که در آینده، این فناوری به طور گسترده‌تری در صنایع مختلف، مانند حمل و نقل، سلامت، کشاورزی، امنیت، بازاریابی و غیره استفاده شود. منابع متعددی برای مطالعه درباره

^۲ <https://www.acm.org/education/curricula-recommendations>

^۳ IEEE Spectrum : <https://spectrum.ieee.org/tech-history/cyberspace/the-history-of-artificial-intelligence>

هوش مصنوعی وجود دارد که میتوان به کتب، مقالات علمی، وبسایتهای معتبر و مجالت علمی اشاره کرد.^۴

فناوری‌هایی مانند اینترنت اشیاء، واقعیت افزوده، و شبکه‌های اجتماعی نه تنها در عرصه‌های صنعتی و تجاری، بلکه در حوزه‌های آموزشی و فرهنگی نیز کاربرد گسترده‌ای یافته‌اند. با توجه به پیشرفت هوش مصنوعی احتمالاً در آینده نزدیک رسانه‌ها با تغییرات بزرگی روبه‌رو خواهند شد. در زیر به برخی از جوانبی که هوش مصنوعی میتواند در آینده بشر تأثیر بگذارد اشاره میکنیم:

در عرصه مشاغل:

اتوماتیک‌سازی مشاغل صورت گرفته و بسیاری از کارهای تکراری و حتی برخی وظایف پیچیده توسط ماشین‌ها و ربات‌ها انجام خواهد شد، که می‌تواند باعث کاهش نیاز به نیروی انسانی در برخی صنایع شود. در عین حال، فناوری‌های نوین مشاغل جدیدی ایجاد خواهند کرد که به تخصص‌های مرتبط با هوش مصنوعی، داده‌کاوی و امنیت سایبری نیاز دارند. نیاز به آموزش مهارت‌های جدید برای تطبیق با فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی افزایش خواهد یافت.

در عرصه آموزش:

۱- ایجاد آموزش شخصی‌سازی شده: با توجه به روش‌های سنتی و در زمان قدیم، معمولاً این موضوع قابل حل نبود اما در حال حاضر می‌توان با توجه به ضعف و قوت‌ها آموزش‌ها را شخصی‌سازی کرد. هوش مصنوعی با توجه به آموزش‌های داده شده و تمرین‌ها، می‌تواند روند آموزشی شما را بهبود ببخشد و به پیشرفت شما کمک شایانی کند.

۲- تولید محتوای آموزشی هوشمند: معلمان، مدیران آموزشی و مسئولین وقت بسیار زیادی را برای تدوین محتواهای لازم برای آموزش صرف می‌کنند. هوش مصنوعی می‌تواند با بررسی دقیق تمامی منابع به شما در جمع‌آوری این محتواها کمک کند و علاوه بر این روش‌هایی برای آموزش این محتواها ارائه دهد. با کمک گرفتن از این مورد شما می‌توانید به طور کامل از هوش مصنوعی به عنوان یه دستیار مطمئن برای معلمان و مدیران آموزشی استفاده کنید.

۳- شناسایی اختلالات یادگیری افراد و تلاش برای رفع آن: با شناسایی این اختلالات می‌توان بسیاری از آنها را تا حد زیادی برطرف کرد و از طرفی دانش آموز یا دانشجو با این خصوصیات را کندهوش در نظر نگرفت. این مورد با بررسی دقیق تمرینات و بررسی پاسخ‌ها توسط هوش مصنوعی قابل شناسایی است. از

⁴ <https://www.techopedia.com/definition/190/artificial-intelligence-ai>

طرفی با استفاده از یادگیری ماشین و یادگیری عمیق می‌توان برای بهبود وضعیت این دانش پذیران راه‌حل‌های متنوعی ارائه داد.

۴- یادگیری با هر زبانی بدون نیاز به یادگیری زبان: بسیاری از آموزش‌ها با زبانی به غیر از زبان مادری که با آن صحبت می‌کنیم و متوجه می‌شویم تولید می‌شوند. هوش مصنوعی می‌تواند شما را در فهم تمامی زبان‌ها کمک کند.

۵- ایجاد محیط آموزشی مجازی: بسیاری از مطالب، مثال‌ها و تمرین‌های درسی حالت انتزاعی دارند و برای بسیاری از دانش‌آموزان قابل درک نیستند. می‌توان با استفاده از هوش مصنوعی فضای ایجاد کرد که دانش‌آموزان درک بهتری از مطالب ارائه شده داشته باشند. یکی از فناوری‌های هوش مصنوعی که در این زمینه می‌تواند بسیار کمک کننده باشد، استفاده از واقعیت افزوده (AR) است. شما می‌توانید با کمک این فناوری موارد مختلفی را به کلاس اضافه کنید بدون اینکه در آن محل حضور داشته باشند.

۶- ایجاد آزمون‌ها و تمرینات خلاقانه: معمولاً سوالات آزمون‌ها و تمرینات بر اساس آموزش‌ها و نمونه‌های گذشته علاوه بر خلاقیت به وجود می‌آیند. هوش مصنوعی با استفاده از یادگیری ماشین می‌توان تعداد زیادی آزمون و تمرین خلاقانه ایجاد کند و از دانش‌آموزان داده جمع‌آوری کند. این داده‌ها می‌تواند نقاط ضعف دانش‌آموزان را مشخص کرده و خود هوش مصنوعی می‌تواند با ایجاد سوالات و آزمون‌های جدید سعی در رفع این نقاط ضعف کند. این مورد به معلمان و طراحان سوال کمک می‌کند تا ایده‌ها، سوالات و آزمون‌های جدیدی در اختیار داشته باشند و بتوانند دانش‌آموزان خود را به درستی محک بزنند.

۷- تصحیح آزمون هوشمند: در حال حاضر زمان زیادی از وقت معلمان به تصحیح اوراق امتحانی اختصاص پیدا می‌کند. هوش مصنوعی می‌تواند با بررسی دقیق صفحات آزمون و نوشته‌های دانش‌آموزان، تمامی آزمون‌های تشریحی یا تستی را تصحیح کرده و نمره دانش‌آموزان را اعلام کند. البته که در این مرحله هم اساتید باید روی کار هوش مصنوعی نظارت داشته باشند زیرا بر اساس موارد مختلفی مانند نوع خط دانش‌آموز ممکن است هوش مصنوعی خطا داشته باشد اما می‌تواند سرعت تصحیح را چند برابر کند. البته با گذشت زمان و استفاده از یادگیری ماشین و یادگیری عمیق این تصحیح‌ها روز به روز دقیق‌تر خواهد شد و می‌تواند با درصد خطای بسیار پایین این کار را انجام دهد.⁵

مصنوعی، بهره بردار بودن امتیاز نیست؛ این فناوری لایه های عمیقی دارد که باید بر آن لایه ها مسلط شد؛ آن لایه ها دست دیگران است»^{۱۴}

جهان جنگ افزارها در آستانه تحولی بی سابقه قرار دارد. پس از اختراع باروت و ظهور تسلیحات هسته‌ای، اکنون «انقلاب سوم در جنگ‌ها» با هم افزایی هوش مصنوعی، فناوری‌های کوانتومی و زیست فناوری، قواعد نبرد را از نو می نویسد. این فناوری‌ها، از پهپادهای خودمختار و رمزگشایی کوانتومی تا پاتوژن‌های هدفمند، نه تنها میدان‌های نبرد، بلکه معادلات ژئوپلیتیک و امنیت جهانی را دگرگون کرده‌اند. همگرایی این فناوری‌ها، با قدرتی چندبرابر، جنگ را به قلمروهای شناختی، سایبری و زیستی کشانده و کشورهایی که نتوانند با این موج همراه شوند، در خطر عقب ماندگی استراتژیک قرار دارند.

هوش مصنوعی با پردازش حجم عظیمی از داده‌های میدان نبرد (مانند داده‌های راداری، ماهواره‌ای، و سیگنالی) در کسری از ثانیه، چرخه‌های تصمیم‌گیری را به‌طور چشمگیری کوتاه می‌کند. این فناوری از الگوریتم‌های یادگیری ماشین برای شناسایی الگوها، پیش‌بینی رفتار دشمن و بهینه‌سازی استراتژی‌های نظامی استفاده می‌کند. به عنوان مثال، سیستم گنبد آهنین اسرائیل از هوش مصنوعی برای محاسبه مسیرهای رهگیری موشک‌های ورودی با سرعت بالا استفاده می‌کند و حفاظت بلادرنگ را فراهم می‌سازد. پروژه Maven ارتش ایالات متحده که با همکاری شرکت گوگل به انجام رسیده است، نیز با تحلیل ساعت‌ها فیلم پهپادی، بار کاری تحلیلگران انسانی را کاهش داده و دقت شناسایی تهدیدات را افزایش می‌دهد. سیستم‌های تسلیحاتی خودمختار مانند پهپادها (UAVs)، خودروهای زمینی (UGVs) و زیردریایی‌های بدون سرنشین (UUVs) با تکیه بر الگوریتم‌های پیشرفته‌ی تشخیص هدف و ناوبری، توانایی اجرای عملیات بدون دخالت مستقیم انسان را دارند. فناوری «ازدحام» امکان هماهنگی چندپهپادی را فراهم می‌کند؛ نمونه آن حمله‌های سواری پهپادهای اسرائیلی در غزه و جنگ ۱۲ روزه با ایران است که از هماهنگی خودکار پیشرفته بهره گرفتند. فناوری‌های الهام گرفته از طبیعت مانند ربات‌های زیستی-هیبریدی (الهام گرفته از سوسک‌ها و پشه‌ها) برای عملیات شناسایی و جاسوسی در محیط‌های دشوار به کار گرفته شده‌اند.^{۱۵} بنابراین جنگ امروز به یک جنگ ترکیبی تبدیل شده و مقابله با دشمن نیازمند تسلط بر ابزار های نوین است.

نمونه هایی از کاربرست هوش مصنوعی در حوزه دین:

^{۱۴} <https://farsi.khamenei.ir/video-content?id=57479>

^{۱۵} ضیابری، مهران، ۱۴۰۴، انقلاب سوم در جنگ‌ها: همگرایی هوش مصنوعی، کوانتوم و زیست فناوری

-ارتقاء سطح آموزش در حوزه های علمیه: همانطور که در ابتدای مقاله اشاره شد، هوش مصنوعی میتواند با تولید محتوای هوشمند و ارایه تمرینات خلاقانه برآموزش بهتر محتوا کمک کند. برای مثال طلاب میتوانند در عرصه حفظ قرآن از ابزار های موجود کمک بگیرند. هوش مصنوعی مانند یک استاد حفظ، با هوشمندی میتواند برنامه حفظ متناسب با شرایط فرد تنظیم کند و انجام این برنامه را پیگیری کند. طلاب با استفاده از هوش مصنوعی به راحتی میتوانند متون را خلاصه نویسی کنند، صوت های اساتید را برای بهره‌مندی بهتر پیاده سازی کنند و ضعف درسی خود را به کمک آن بهبود بخشند.

-آسانسازی پژوهش و تحقیق دینی: طلاب پژوهشگر با استفاده از ابزار های موجود میتوانند در انتخاب موضوع مناسب و روش تحقیق از هوش مصنوعی مشاوره بگیرند؛ بر سرفصل های بحث مورد نظر احاطه بهتری پیدا کنند و حتی از قابلیت ترجمه آن استفاده کنند. هوش مصنوعی به راحتی میتواند محتوا را تجزیه تحلیل کند و برای مثال در بررسی تطبیقی احادیث یا تفاسیر کمک کننده باشد. همچنین طلاب میتوانند کار ویراستاری و حتی تایپ مقاله را به دستیار هوش مصنوعی بسپارند.

-طبقه بندی و مناسب سازی محتوا: مبلغان جوان میتوانند فیش های سخنرانی خود را طبقه بندی کنند و محتوای متناسب با مخاطب آماده سازند. خلاصه نویسی محتوا به کمک هوش مصنوعی به آسانی صورت میگیرد. همچنین این ابزارها میتوانند در سریع ترین زمان ممکن اسلاید یا پوستر آماده کنند. انجام انواع کارهای گرافیکی به کمک ابزارهای هوش مصنوعی سریع تر و باکیفیت تر شده است.

- پاسخ به سوالات و شبهات دینی: چت بات های دینی مبتنی بر هوش مصنوعی می توانند به سوالات دینی افراد در هر ساعت از شبانه روز پاسخ دهند. این ابزارها قابلیت تحلیل و پردازش هزاران سؤال و ارائه پاسخ های دقیق را دارند . «با استفاده از الگوریتمهای پردازش زبان طبیعی و شبکه های عصبی، میتوان پرسشهای دینی را تحلیل کرده و به صورت خودکار به پاسخ مناسب دست یافت. همچنین، با توجه به قابلیت های هوش مصنوعی در حوزه پرسش و پاسخ، میتوان ابزارهای تعاملی و چت باتهایی را طراحی کرد که به دانشآموزان و عموم مردم در پاسخ به پرسشهای دینی کمک کند.^{۱۶} ربات «دین دان» از جمله این ربات هاست که مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی طراحی کرده است. این ربات علاوه بر پاسخ، مستندات لازم را نیز ارایه میدهد.

¹⁶ (S. K. Singh and M. G. Khan, "Artificial intelligence in Islamic perspective: A review," International Journal of Computer Applications, vol. 175, no. 9, pp. 6-10, 2020. S. U. Rehman et al., "Islamic finance and artificial intelligence: A bibliometric analysis," SN Applied Sciences, vol. 3, no. 1, pp. 1-18, 2021.)

-دسترسی به مخاطب جهانی و انتقال پیام: امروزه به کمک هوش مصنوعی محدودیت زبان برای ارتباط جهانی برداشته شده و میتوان در کسری از ثانیه پیام های دینی را به زبان های مختلف دنیا ترجمه کرد و به گوش مخاطب جهانی رساند.

چالش ها و ملاحظات اخلاقی و فقهی در استفاده از فناوری های نوین :

-حریم خصوصی: هوش مصنوعی با تجمیع و تحلیل حجم گسترده ای از داده های شخصی—از رفتارهای آنلاین و الگوهای خرید گرفته تا موقعیت جغرافیایی و سیگنال های زیستی—خطر نفوذهای پنهان و آشکار به حریم خصوصی را به طرز چشمگیری افزایش داده است؛ الگوریتم های یادگیری ماشینی می توانند با تلفیق منابع داده ای متفاوت، اطلاعات حساس را بازسازی یا افراد را حتی پس از حذف داده ها شناسایی کنند (حمله عضویتی و مدل وارش)، ضمن اینکه ابزارهایی مانند فیشینگ هوشمند و deepfake توانایی تقلب و دستکاری هویت را تشدید کرده اند.

-ارایه محتوای ناصحیح: باید توجه داشت که هوش مصنوعی قادر به پردازش و تحلیل داده های بسیار بزرگ است، اما نمیتواند به جای انسان در تفسیر و تبیین مفاهیم دینی فعالیت کند. انسان با توجه به فهم و تجربه خود، قادر به تفسیر و تبیین مفاهیم دینی در متون مذهبی است.^{۱۷} تمامی محتوای ارایه شده توسط هوش مصنوعی باید اعتبارسنجی شود. تجربه بارها نشان داده که این فن آوری با ظرافت مثال زدنی اقدام به جعل روایت نموده و روایاتی را با متن عربی و ترجمه فارسی و گاهی همراه با آدرس دروغین ارائه می نماید که به هیچ عنوان وجود خارجی ندارد. اگر این هشدار را جدی نگیرید به زودی شاهد سخنرانی هایی مملو از روایات جعلی و منحرف از باورهای صحیح اسلامی خواهیم بود. حتی عملیات ساده ای مانند تایپ یا ترجمه انجام شده توسط ابزارها نیازمند بررسی انسانیست.

-نیازمندی به فقه هوش مصنوعی: با ورود این فناوری به عرصه زندگی بشر، مسایل جدیدی پیشروی او خواهد بود که لازم است فقه پویای اسلام پاسخگوی آن باشد. برای مثال اگر روزی خودروی خودران وارد خیابان های شهر شده و تصادف و قتلی رخ دهد مقصر کیست؟

بنابراین لازم است حاکمیت و نهادهای مربوطه اقدامات پیشگیرانه را عملی کنند و جامعه را برای پذیرش فناوری های جدید آماده سازند. در این راستا آموزش سواد بهره مندی از هوش مصنوعی و افزایش آگاهی

^{۱۷} یوسفی، یونس، پاسخ به اهم شبهات پیرامون دین و هوش مصنوعی، ۱۴۰۲، ماهنامه آفاق علوم انسانی، سال هفتم، شماره ۷۷، شهریور ماه ۱۴۰۲، جلد چهارم

عمومی در این باره و جنبه‌های اخلاقی آن، همچنین تنظیم مقررات و استانداردهای لازم مورد انتظار است.

برخی راهکارهای پیشنهادی برای حوزه علمیه:

-آموزش: حوزه‌های علمیه می‌تواند با برگزاری دوره‌های تخصصی، طلاب را برای استفاده از این فناوری در آموزش و پژوهش یاری کند. این دوره‌ها می‌توانند شامل آموزش نرم‌افزارهای کاربردی، روش‌های تحلیل داده، و اخلاق فناوری باشند. همچنین تربیت مجتهد توانمند برای پاسخ به سوالات جدید مطرح شده از وظایف حوزه‌های علمیه می‌باشد. علاوه بر این اگر حوزه بتواند طلابی را متخصص در عرصه فناوری تربیت کند می‌تواند بخشی از نیاز حوزه‌های علمیه را رفع کند به ویژه در عرصه ابزارهای تبلیغی.

توسعه زیرساخت‌های دیجیتال در حوزه علمیه: ایجاد کتابخانه‌های دیجیتال و سامانه‌های آموزش آنلاین از جمله اقداماتی است که می‌تواند کارآمدی حوزه‌های علمیه را افزایش دهد.

نتیجه‌گیری:

هوش مصنوعی به عنوان فناوری ای که فرصت‌ها و تهدیدهایی با خود به همراه دارد، به طور روزافزون در حال رشد و ورود به عرصه زندگی بشر است. هوش مصنوعی قابلیت‌هایی دارد که آشنایی با آنها می‌تواند طلاب را در مسیر آموزش و ابلاغ دین موفق تر کند. استفاده از این مباحث به شکل فنی در سه مقوله پژوهش، آموزش و تبلیغ، می‌تواند حرکت حوزه‌های علمیه را به سوی تمدنسازی اسلامی دقیق و سریع نماید. طلاب با ورود به این حوزه و حضور و نقش فعال در آن، همانگونه که رهبری عزیز فرموده‌اند، می‌توانند در جهت حرکت علمی خود و انتقال پیام دین در سطح جهانی باقوت بیشتر گام بردارند. البته این امر نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، آموزش‌های تخصصی، و ایجاد زیرساخت‌های مناسب است. عدم شناخت این فناوری چالش‌ها و خطراتی به همراه دارد که شناخت آن را ضروری می‌کند. از طرفی دشمن همواره در حملات ترکیبی خود بر این ابزارها تکیه داشته و به شیوه‌های گوناگون از آن استفاده کرده است که مقابله با آن نیازمند ورود جدی به این عرصه می‌باشد. در این مقاله به برخی کارکردهای هوش مصنوعی در زمینه فعالیت طلاب اشاره شده اما معرفی کامل این کاربردها و ابزارهای مربوطه، پژوهش دیگری را می‌طلبد.

فهرست منابع :

۱. کلینی، محمد بن یعقوب (م ۳۲۹ق)، **الکافی**، تهران: دارالکتب الاسلامیه، تابستان ۱۳۶۳ش، پنجم.
۲. خمینی، آیت الله سید روح الله، ۱۳۷۸، **صحیفه امام خمینی** (۲۱ جلد)، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۳. حاجی احمدی، زهرا؛ امیری، مجتبی (۱۴۰۳)، «آینده مدیریت رسانه ها در پرتوی اثرگذاری هوش مصنوعی و رسانه های نوین بر دین»، مطالعات دینی رسانه، ۶(۲۲)، ۱۵۶-۱۲۰.
۴. یوسفی، یونس، «پاسخ به اهم شبهات پیرامون دین و هوش مصنوعی»، ۱۴۰۲، ماهنامه آفاق علوم انسانی، سال هفتم، شماره ۷۷، شهریور ماه ۱۴۰۲، جلد چهارم.
۵. ارشقی، علی، ۱۴۰۰، «تهدیدات جنگ آینده، کاربرد و نقش هوش مصنوعی در عرصه جنگ های آینده»، همایش تخصصی مهندسی دفاعی با عنوان «تهدیدات سایبرالکترونیک»، تهران، <https://civilica.com/doc/1380876>.
۶. ضیابری، مهران، ۱۴۰۴، «انقلاب سوم در جنگ ها: همگرایی هوش مصنوعی، کوانتوم و زیست فناوری».
۷. موسسه انقلاب اسلامی (۱۳۹۱)، نرم افزار حوزه و روحانیت.
۸. <https://farsi.khamenei.ir>.
۹. <https://didbaan.com/ai-in-education>.
۱۰. (<https://www.techopedia.com/definition/190/artificial-intelligence-ai>).
۱۱. <https://www.acm.org/education/curricula-recommendations>.
۱۲. IEEE Spectrum : <https://spectrum.ieee.org/tech-history/cyberspace/the-history-of-artificial-intelligence>.
۱۳. S. K. Singh and M. G. Khan, "Artificial intelligence in Islamic perspective:) A review," International Journal of Computer Applications, vol. 175, no. 9, pp. 6-10, 2020. S. U. Rehman et al., "Islamic finance and artificial Applied Sciences, vol. 3, no. 1, 'intelligence: A bibliometric analysis," SN pp. 1-18, 2021